

DIRIJORUL ILONA STEPAN – PROMOTOR AL ARTEI CORALE PROFESIONISTE DIN REPUBLICA MOLDOVA

CONDUCTER ILONA STEPAN – PROMOTER OF PROFESSIONAL CHORAL ART IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

FEDORA BURLAC¹,

lector universitar,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 784.087.68.071.2(478)

Articolul de față are drept scop ilustrarea profilului artistic al dirijorului Ilona Stepan – personalitate proeminentă a culturii muzicale din țara noastră, a cărui nume își găsește ecou în arta profesionistă de interpretare corală. Autoarea face o prezentare a etapelor de formare artistică a protagonistei studiului dat și elucidează anumite criterii care au stat la baza reușitei parcursului său profesional. Totodată, cu scopul de a evidenția calitățile sale înalt profesioniste, sunt profilate cele mai remarcabile realizări ale colectivelor dirijate de I. Stepan. Aici este înfățișată, de asemenea, plurivalența preocupărilor artistice ale dirijorului și se denotă, în același timp, capacitatea inepuizabilă de a lucra cu mai multe colective corale diferite, menținând o calitate constantă a producției artistice.

Cuvinte-cheie: dirijor, școală dirijorală, parcurs profesional, calități înalt profesioniste, realizări artistice, artă profesionistă de interpretare corală, colective corale profesioniste

The article has as purpose the illustration of the artistic profile of conductor Ilona Stepan – a prominent personality of the musical culture of our country whose name finds its reflection in the professional choral interpretation art. The author presents the artistic formation stages of the protagonist of the given study and clarifies certain criteria that have underpinned the success of her professional career. At the same time, in order to highlight her professional qualities, here are profiled the most remarkable achievements of the choirs led by I. Stepan and presented the plurality of artistic preoccupations of the conductor and her inexhaustible capacity to work with several different choirs, maintaining a steady quality of artistic production.

Keywords: conductor, conducting school, professional career, high professional qualities, artistic achievements, professional choral interpretation, professional choral collectives

Introducere

Ilona Stepan, Artistă Emerită a Republicii Moldova, conferențiar universitar, șefa secției *Dirijare* și dirijor al Corului studențesc al Departamentului Canto Academic și *Dirijare* în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău, fondator și conducător al formației *Univox Vocal Band*, este și prim-dirijor și conducător artistic a două colective academice profesioniste ce stau la baza artei corale interpretative din țara noastră: Corul Național de Cameră (Sala cu Orgă din Chișinău) și Capela Corală Academică *Doina* (Filarmonica Națională *Serghei Lunchevici* din Chișinău).

O personalitate de vază în cultura muzicală a Republicii Moldova, Ilona Stepan se remarcă printr-o activitate intensă în domeniul interpretării muzicii corale, pe care o propagă cu ardoare la un nivel suprem de profesionalism atât în țară cât și peste hotarele ei.

Pasiunea față de muzică, dar și perfecționismul sănătos o determină să-și investească toată energia pentru a excela în această sferă artistică, promovând, prin arta sa, valori de înaltă cultură, nu doar în cercurile în care activează, dar și în întreaga societate. Aspirațiile de orientare patriotică ale Ilonei Stepan sunt cunoscute publicului larg, căci dânsa, în repetate rânduri, le verbalizează cu multă încredere: „...mă strădui să fac ceva valoros, nu doar pentru mine, dar pentru oamenii din jur, pentru țara aceasta, pentru că mă consider patriot. Aici m-am născut, aici lucrez, aici vreau să fac ceva frumos, aici vreau să schimb spre bine societatea, în una cultă cu valori adevărate” [1]. Specialiștii în domeniu, referindu-se la dedicația Ilonei Stepan către elevarea perpetuă a culturii poporului nostru, apreciază personalitatea dumnezei

¹ dorinazubac@yahoo.com

drept „o prezență cu valoare titanică în istoria muzicii și, în special, a dirijatului coral din Republica Moldova” [1].

Studiile

Ilona Stepan a fost educată în cadrul școlii naționale de Dirijat coral, sub îndrumarea primară a pedagogului Claudia Cobasnean la Școala Medie Specială de Muzică *Eugen Coca* (1971-1982), actualmente Liceul Republican de Muzică *Ciprian Porumbescu*. Ulterior, a studiat în clasa ilustrului pedagog și dirijor, Maestru Emerit al Artelor din RSSM, Gheorghe Strezev, la specialitatea Dirijat Coral, din cadrul Conservatorului de Stat din Moldova (1982-1987). Tot aici, a urmat și aspirantura în clasa conferențiarului universitar Lidia Axionova (1993-1995), Maestru Emerit al Artelor din RSSM.

Toate aceste etape au fost semnificative în formarea dirijorului Ilona Stepan, mai ales că s-au produs cu o gradualitate firească – criteriu care a favorizat acea ascensiune profesională edificată pe pilonii neclintii ai devotamentului pentru artă.

O prerogativă a formării sale a fost contactul cu elita pedagogică din domeniu încă în perioada studiilor. Printre dascălii dânssei din cadrul școlar se includ numele distinșilor profesori Claudia Cobasnean (dirijat), Lidia Axionova și, apoi, Valentina Uscatu (clasa corală), Alisa Levițkaia (pian), Elena Șarova (literatură muzicală), Serghei Popovciuc (armonie și solfegii). La nivelul superior I. Stepan a fost ghidată de alte personalități notorii – iluștri pedagogi ai Conservatorului de Stat din Moldova (astăzi Academia de Muzică Teatru și Arte Plastice): Gheorghe Strezev (dirijat coral), Irina Strezeva (citire de partituri), Zlata Tcaci (aranjament coral), Anatolii Baltag (canto), Țita Rozentali (pian), Margarita Belih (solfegii, armonie și polifonie), Nona Abramova, Vladimir Axionov, Nicolai Sebov, Elena Mironenco, Eleonora Florea (istoria muzicii).

Cerințele înalte de studii, dar și dibăcia excepțională a pedagogilor – specialiști bine pregătiți care au pus, de fapt, fundamentul întregii școli muzicale profesioniste din ținutul moldav – sunt acele criterii de valoare în privința cărora I. Stepan își manifestă, adesea, sentimentul de condescendență. De repetate ori, dânsa exprimă recunoștință pentru posibilitatea de a fi primit „cea mai bună școală” în cadrul acestor instituții [2].

Adevărat este că o sămânță crescută în pământ bun dă roade pe măsură. Astfel, încă de la etapa primară, dascălii I. Stepan au constituit temelia unui parcurs de succes în formarea sa profesională, contribuind, în mare parte, la determinarea profilului activității sale ulterioare. Rolul cel mai semnificativ, în acest sens, l-a jucat prima sa învățătoare de dirijat – Claudia Cobasnean – „...eminentă profesoară de muzică care a dăscălit peste 60 de dirijori cunoscuți astăzi în întreaga lume” [3]. Dumneaei a fost „...cea care mi-a insuflat dragostea față de aceasta disciplină” și „...mi-a pus primii pași, care m-au și pornit pe această cale din toate punctele de vedere – și tehnic, și emoțional. Ea mi-a pus bazele dirijatului”, – precizează I. Stepan [2]. Această legătură bilaterală – profesională și emoțională – în raportul pedagog-student se confirmă și prin faptul că dânsa a rămas preocupată de reușitele discipolei sale I. Stepan chiar și odată cu trecerea acesteia în clasa tinerei profesoare, dna Ludmila Poleacov. În această ordine de idei, însăși I. Stepan menționează: „Chiar și în perioada de pregătire pentru examenul de absolvire în clasa a XI-a, deși am fost transferată în clasa dnei L. Poleacov, prima mea profesoară dna Claudia Cobasnean venea și mă consulta, nu mă lăsa fără grija ei permanentă” [2].

Studiile la Școala Medie Specială de Muzică *Eugen Coca* au fost realizate în condițiile exigente ale pedagogilor, dar și în atmosfera unei sănătoase concurențe între colegii de breaslă. Astfel, nivelul înalt de pregătire a fost asigurat încă de la etapa primară și s-a reflectat, substanțial, și la admiterea la studiile superioare în cadrul Conservatorului de Stat. Acest factor a favorizat un evident salt profesional în clasa maestrului Gheorghe Strezev, fapt desprins din confesiunile personale ale I. Stepan: „Eu, de fapt, venisem la Conservator cu o pregătire tehnică destul de bună, astfel încât Strezev putea vorbi cu mine despre interpretare. Dumnealui m-a învățat să atrag atenție la unele lucruri pe care, poate, eu le neglijam... El mi-a deschis ușa în domeniul interpretării și în educarea multiplă a artistului, m-a dezvoltat ca muzician cu o viziune mai largă nu doar în dirijare, dar din toate punctele de vedere” [2].

La baza educației artistice cultivate de Gh. Strezev a stat o importantă legătură de prietenie cu profesorul, fundamentată încă din perioada studiilor și întreținută până în ultima clipă a vieții sale: „...cu

Gheorghe Dimitrievici ne înțelegeam foarte bine, noi devenisem prieteni fiind încă studentă în clasa dumnealui și în tumultul activităților sale, dânsul, mereu, găsea un răgaz de timp ca să discutăm despre muzică” [2]. El este, de fapt, cel care „...m-a învățat să-mi iubesc specialitatea...”, – afirmă I. Stepan [4 p. 83].

Potențialul artistic înalt, dar și calitățile pedagogice substanțiale ale absolventei¹ I. Stepan au fost, în special, remarcate de pedagogul Gh. Strezev, deoarece dumnealui a susținut, întru totul, implicarea ei în cadrul academic. Dumnealui „...întotdeauna se bucura de succesele mele”, – își amintește I. Stepan, – iar „...după terminarea Conservatorului anume el a insistat să rămân acolo să lucrez” [4 p. 84].

Astfel, în anul 1990, precizează I. Stepan, „...am fost invitată să activez la catedra *Pedagogie muzicală* a Conservatorului (șef catedră – Victor Trișnevschi)”. Inițial, dânsa activează ca maestru de concert, iar, ulterior, în funcție de lector. Paralel, urmează studiile post-universitare în cadrul Academiei de Muzică *Gheorghe Dima* din Cluj-Napoca, dar condițiile de studii de acolo stipulau scrierea tezei de doctorat. Totodată, după cum afirmă I. Stepan, activitatea științifică nu era o prioritate pentru ea: „Mie îmi place să fiu practică. Să interpretez, nu să scriu!” [5]. În plus, „...aceste studii însemnau vreo doi ani de pauză în activitatea mea dirijorală” [idem].

Anume în acea perioadă au fost înființate studiile postuniversitare și la Academia de Muzică din Chișinău, iar I. Stepan a devenit prima absolventă la specialitatea *Dirijat cor academic*, făcând doi ani de studii într-un an. Studiile postuniversitare de specialitate le-a urmat sub îndrumarea profesorului universitar Lidia Axionova, care s-a preocupat, în mare parte, de aspectul tehnicii dirijorale. Antrenamentul tehnic ghidat cu insistență de L. Axionova a fost mult apreciat de către I. Stepan, care îi exprimă recunoștință, în acest sens, mai ales în situația unei pauze de practică dirijorală, parvenită odată cu schimbările ce au avut loc în viața sa personală: „Din cauza faptului că am stat cu copilul un an și jumătate, – afirmă I. Stepan, – am venit în clasa Lidiei Axionov cu unele lacune la capitolul tehnică, pe care, dacă nu o folosești, se pierde. Și datorez o mare plecăciune dnei Axionova care mi-a reîntors tehnica. Asta am reușit la ea în clasă, deși multe lucruri ce mi le spunea le negam” [idem].

Alături de distinșii pedagogi menționați mai sus figurează și numele fondatoarei catedrei de Dirijat Coral la Chișinău – Ana Iușkevici, ai căror discipoli – Claudia Cobasnean și Gheorghe Strezev – sunt înșiși dascălii protagonistei studiului de față. Astfel, deși în mod indirect, Ana Iușkevici, totuși, și-a adus aportul fundamental la formarea dirijorului Ilona Stepan. Cu referire la cele două personalități formatoare, dânsa afirmă că „...aportul ambilor profesori a fost important, având o natură diferită: din punct de vedere tehnic, – precizează I. Stepan, – bine m-a înzestrat dna Cobasnean, iar din punct de vedere interpretativ, fără îndoială, totul se datorează lui Gheorghe Strezev”. Eu consider că acești doi oameni sau, poate, trei (împreună cu doamna A. Iușkevici), au fost cei care mi-au pus bazele în arta dirijorală. „Deși n-am cunoscut-o pe doamna Iușkevici personal, consider, că totul vine de la ea, deoarece ambii mei profesori au fost discipolii ei” [idem].

În istoria artei corale de pe tărâmul moldav, numele acestor neîntrețuți dascăli – dirijori de cor – sunt catalogate drept personalități ce au întemeiat școala corală și dirijorală profesionistă din țara noastră. Moștenirea lăsată de dânsii, în mare parte, își găsește continuitatea în arta promovată de descendența lor directă – Ilona Stepan.

Activitatea artistică și dirijorală

Astăzi, dirijorul și pedagogul Ilona Stepan transmite, cu multă iscusință, dibăcia preluată de la profesorii săi atât pe cale pedagogică cât și pe cale interpretativă. Prin cârmuirea a trei colective corale de vază din Republica Moldova dânsa propagă intens muzica corală în mediul academic superior, pe de o parte, și în cel cultural-artistic al țării, pe de altă parte.

1 În anul 1987 discipola maestrului Gh. Strezev absolvește cu brio Conservatorul de Stat primind diploma cu mențiune. Programul de specialitate la examenul de licență a inclus miniatura corală Тишина semnată de compozitorul contemporan lituanian Rimvidas Zhigajtis, Nr. 58 din oratoriul *Iudas Maccabeus* de Georg Friedrich Händel, Богородице, Дево, радуйся de S. Rahmaninov, iar în calitate de piesă națională a fost interpretat aranjamentul piesei folclorice *Doi-na haiducului* realizat de Elena Fiștic, care își făcea atunci studiile în clasa de compoziție a Zlatei Tcaci. Menționăm în paranteze că această creație a fost, ulterior, inclusă de Gh. Strezev în *Crestomație de dirijat coral*.

Meritul de a se afla la pupitrul mai multor colective, desigur, nu se rezumă doar la talentul și educația artistică primită, ci înglobează armonios o experiență vastă și multilaterală căpătată de-a lungul anilor atât în perioada de studenție cât și ulterior, prin implicarea sa practică în diverse cercuri artistice. Acest aspect este menționat de însăși Ilona Stepan într-un interviu acordat cotidianului național *Timpul*: „Eu mi-am început activitatea pedagogică cu corul „Speranța”, în care cântau copii de trei ani. După aceea am fost conducătoarea unui studio coral din cadrul unei școli. Apoi a urmat un cor de amatori la o școală serală, urmat de colective de studenți și, într-un final, de profesioniști. Deci, a fost o evoluție treptată și probabil că nu m-aș fi descurcat, dacă aș fi început-o de la coadă” [6]. Anume așa poziție ia dirijorul Ilona Stepan în privința gradualității parcursului profesional, considerând că experiențele cu diverse categorii de formații și în posturi de diferit nivel generează un impact pozitiv asupra carierei, în genere.

În ansamblul vocal-coregrafic *Speranța*, unul dintre cele mai bune ansambluri de copii din URSS pe lângă *Palatul Republican al Pionerilor*, dânsa a activat nu doar ca dirijor al grupului vocal de copii, ci și în calitate de concertmaistru (1987-1990). A continuat, apoi, cu postul de dirijor al corului mixt din școala muzicală serală *V. Poleacov* (1994-1999), cu care a obținut mai multe premii la nivel internațional și, ceva mai târziu, dirijor al corului liceului teoretic *Nicolae Gogol* (1997-1998), pe atunci, școala medie nr. 37.

Alături de activitatea dirijorală și cea de concertmaistru merită să subliniem un alt traseu de creație al Ilonei Stepan, legat de expunerea sa în calitate de interpret vocal în cadrul formației *Fraternitate* în perioada studiilor la Conservatorul din Chișinău. Acest ansamblu vocal, organizat de Elena Fiștic, deținea un repertoriu de cântece scrise de compozitori naționali, precum și cântece internaționale. *Fraternitate* a participat la mai multe evenimente, nu doar în cadrul instituției sau evoluând pe scenele din RSSM, dar a făcut parte și din festivaluri internaționale de studenți și tineret, organizate în străinătate, preponderent în țările Europei Centrale și de Est (Bulgaria, Ucraina, Lituania, Turkmenistan) (așa-numitele festivaluri ale cântecului politic (Фестиваль политической песни) din cadrul *Clubului prieteniei internaționale* (Клуб интернациональной дружбы). Colectivul a colaborat și cu Uniunea Compozitorilor, care implica formația *Fraternitate* în diverse proiecte.

În afară de aceasta, în anii de studenție I. Stepan a apărut și pe scena națională de muzică ușoară, colaborând cu compozitorul și cântărețul Mircea Oțel. Dânsa a cântat creațiile lui Mircea Oțel atât solo cât și în duet, participând la diferite evenimente muzicale importante, precum serata de creație a lui Pavel Boțu, anumite emisiuni TV dedicate creației compozitorului M. Oțel etc.

Concomitent, ca solistă a colaborat și cu compozitorul Marian Stârcea. Anume I. Stepan și M. Stârcea au fost primii muzicieni autohtoni care în anul 1992 au participat la *Festivalul Național de Muzică Ușoară de la Mamaia* (România), unde I. Stepan a evoluat în competiție, la secțiunea *Creație*, interpretând *Cântecul de leagăn* pe versurile lui Grigore Vieru, semnat de tânărul compozitor.

Pluralitatea sferelor de implicare artistică a Ilonei Stepan în viața culturală atât în țară cât și peste hotarele ei nu poate fi neglijată, deoarece anume acestea au trasat niște direcții care s-au manifestat, ulterior, în activitatea interpretativă și organizatorică a Ilonei Stepan. Este vorba, bineînțeles, de formarea în 1999 și îndrumarea artistică a colectivului de jazz *Univox Vocal Band* – trupă binecunoscută prin originalitatea repertoriului său, prin calitatea producțiilor vocale *live*, dar și datorită componenței sale unice în Republica Moldova. Grupul cultivă și propagă muzică de diverse stiluri și curente ale jazz-ului contemporan: mainstream, ethno jazz, cover, versiuni ale unor piese larg cunoscute etc. De asemenea, promovează muzica compozitorilor autohtoni, fiind în permanentă colaborare cu compozitorii Igor Iachimciuc, Marian Stârcea, Dima Belinski și alții. *Univox* s-a manifestat și în industria filmului prin înregistrarea muzicii pentru filmul *Miracolul dragostei*. Trupa participă la numeroase evenimente culturale-artistice din țară¹, dar înregistrează succese remarcabile și peste hotarele² ei.

1 Festivalul Internațional de Muzică *Mărțișor* (Chișinău, 2000), Festivalul Internațional *Jazz-Weekend* (Chișinău, edițiile 1999 și 2000), Festivalul *New Impro Music* (Chișinău, 2001) și *Ethno-Jazz Festival* (Chișinău, edițiile 2005 și 2014, Tiraspol, ediția 2008).

2 Peste hotarele țării, *Univox* s-a remarcat prin obținerea unor importante distincții, precum premiul III la Festivalul Internațional *DoDJ Jazz 2004* (Donețk, Ucraina, 2004) și Trofeul Festivalului Internațional de Jazz din Sibiu (Sibiu, România, 2012). Un alt succes grupul l-a avut la *International Adi Jazz Festival* (Lodz, Polonia, 2013). Alături de par-

O traiectorie de interes sporit este reprezentată de evoluarea trupei în cadrul unor manifestări culturale conform invitației primite din partea Fundației Culturale *Intact* din Cluj-Napoca (România) chiar în anul fondării acesteia (2000) și alta, la solicitarea autorităților moldovene de a reprezenta țara la *Zilele culturii țărilor danubiene în Regensburg* (Regensburg, Germania, 2003)¹.

Etapă fondării grupului vocal *Univox* (1999) a succedat, de fapt, anul² în care Ilona Stepan a fost numită șefă a Catedrei dirijare (AMTAP) și, respectiv, conducător al Corului Studențesc al Catedrei – un adevărat laborator profesionist de pregătire a cântăreților și dirijorilor de cor în țara noastră. Conform curricularei academice, colectivul este antrenat în programe de muzică corală universală și națională, cuprinzând toate epocile stilistice de la Renaștere până la muzica contemporană. Întrucât cunoașterea stilurilor muzicale și a particularităților lor la nivel teoretic și, mai ales, practic este o cerință imperativă a artei interpretative profesioniste, eforturile dirijorului sunt concentrate în educarea deprinderilor de a le percepe și, totodată, de a le putea reproduce pe cale interpretativă. De altfel, colectivul de studenți, prin activitatea sa, devansează normele curriculare prin implicarea în diverse evenimente cultural-artistice atât în țara cât și peste hotarele ei. În această ordine de idei, ținem să menționăm succesele corului la nivel internațional prin evoluările sale în Bulgaria, Ucraina, România, Polonia, Rusia, unde obține mai multe premii la diverse concursuri și festivaluri internaționale în Varna, Ismail, Cluj-Napoca, Focșani, Hajnówka, Sankt-Petersburg, Valaam și altele. În toate competițiile corul studențesc de la Chișinău concurează cu colective bine pregătite, calificate în categoria corurilor din instituțiile cu profil muzical și, în anumite cazuri, se expune, chiar în compartimentul corurilor profesioniste. În prezența unor concurenți reprezentativi din Europa și din Rusia corul studențesc de la Chișinău a fost nominalizat cu diplomă de gradul II atât la Festivalul Internațional de Muzică Corală *G. Dimitrov* din Varna (2003), la Festivalul Internațional de Muzică Bisericească Ortodoxă din or. polonez Hajnówka (2006), cât și la Campionatul Mondial Coral din Sankt-Petersburg (2018).

În Republica Moldova corul studențesc al AMTAP participă la edițiile Festivalului de primăvară *Mărțișor studențesc*, la proiecte muzicale organizate împreună cu parteneri din străinătate, drept exemplu servind pregătirea și interpretarea *Nelson-Messe* de J. Haydn, în colaborare cu dirijorul K. Clark (SUA).

Sub conducerea I. Stepan au fost antrenate și, apoi, expuse numeroase programe compuse din lucrări corale *a cappella*, dar și cu acompaniament, în mare parte, cu participarea orchestrei simfonice a AMTAP (conducător artistic și prim-dirijor V. Andrieș). Colaborarea între cei doi lideri și, respectiv, între cele două colective a condus spre realizarea artistică a mai multor creații vocal-simfonice din literatura muzicală universală, inclusiv: *Missa da Gloria* de G. Puccini, *Te Deum* de W.A. Mozart, *Heiligmesse* de J. Haydn, *Stabat Mater* de G.B. Pergolesi, *Rapsodie del Canto Hondo* de E. Cosetto, *Five Mystical Songs* și *Fantasia on Christmas Carols*, semnată de compozitorul englez R.V. Williams (solist: baritonul – Andrei Otean, lector universitar, AMTAP), *Two Psalms* de G. Holst, *Gesang der Parzen (Song of the fates)*, op. 89, de J. Brahms și altele. Au fost înregistrate și situații când I. Stepan a stat la pupitrul dirijoral, conducând nu doar corul AMTAP, ci și orchestra simfonică și soliștii, demonstrând aptitudini deosebite ale unui dirijor de orchestră simfonică. Cu referire la aceasta, exemplificăm prin prezentarea în cadrul Festivalului *Mărțișor studențesc* (AMTAP) a *Missei brevis* în *Re-major* de W.A. Mozart (KV 194).

Rezultatul muncii asidue a dirijorului I. Stepan cu Corul Studențesc al Departamentului Canto Academic și Dirijare se manifestă nu doar pe cale artistică, căci absolvenții secției respective se educă în acel laborator de pregătire a cadrelor care completează, în mod practic, rândurile dirijorilor – specialiști din instituțiile de profil, în primul rând, dar și din organizațiile non-artistice, precum sunt cele de cult sau chiar cele private din țara noastră, în al doilea rând. Din alt punct de vedere, dirijorii-absolvenți reprezintă un potențial calitativ pentru complinirea artiștilor de cor în colectivele corale profesioniste, printre

ticipările la evenimente dedicate muzicii jazz, *Univox* a evaluat și la unele de profil muzical general, precum *Festivalul Internațional de Muzică* din Belfort – FIMU (Belfort, Franța, edițiile 2000 și 2001) și un alt festival de orientare mai specifică destinat, în exclusivitate, interpretării *a cappella* – *VocalZone* (Kiev, Ucraina, 2007).

1 Alături de *Univox* a fost implicată și trupa *Trigon*, iar managerul proiectului din partea R. Moldova a fost numită Victoria Tcacenco (muzicolog, doctor în studiul artelor).

2 În anul 1998 Ilona Stepan a devenit șefa catedrei Dirijare, AMTAP.

care stipulăm: Corul Teatrului Național de Operă și Balet *Maria Bieșu* (prim-maestru de cor – Oleg Constantinov), Corul de Cameră din Tiraspol (conducător artistic și prim-dirijor – Tatiana Tverdohleb), dar mai cu seamă Corul Național de Cameră al Republicii Moldova și Capela Corală Academică *Doina* de pe lângă Filarmonica Națională *Serghei Lunchevici* din Chișinău, la conducerea cărora stă însăși Ilona Stepan.

Dintre acestea două menționate la final, Corul Național de Cameră a fost fondat la o distanță de trei ani de la crearea *Univox*-ului și anume la 18 martie 2002, sub titlul de Corul *Union Fenosa* – primul colectiv coral privat în Republica Moldova. Astfel, la inițiativa domnului Ignacio Ibara, ex-directorul companiei *Union Fenosa*, Ilona Stepan a reunit în jurul său o echipă de profesioniști, în mare parte discipoli și studenți ai săi, dar și prieteni devotați ai muzicii corale din tânăra generație. Colectivul organizat și antrenat de I. Stepan după toate principiile unui cor profesionist, s-a produs cu succes încă de la prima etapă a existenței sale. Dirijorul s-a dedicat realizării mai multor proiecte de muzică corală pe teritoriul țării, dar înregistrează reușite și la nivel internațional. Un rol esențial îl dețin participările la diverse festivaluri și concursuri de muzică corală, printre care cele mai relevante sunt: Festivalul Internațional al Cântecului Coral Folcloric *Europe and its songs*, ediția a V-a (Barcelona, Spania, 2002); Concursul Internațional de Interpretare a Muzicii Romantice *Vlahovo Brezi* (Cehia 2003); Festivalul Coral Internațional *Villa Aviles* (Asturias, Spania 2004); Festivalul Internațional de Muzică Corală Ortodoxă (Byalistok, Polonia, 2005) etc.

De o valoare artistică incontestabilă sunt prestațiile Corului în cadrul concertistic european. Această practică de a evolua în exteriorul țării s-a înrădăcinat încă de la constituirea colectivului. Astfel, în iarna anului 2003 a fost invitat în orașul La Coruña, Spania, pentru a interpreta împreună cu Orchestra de Galicia, condusă de Pascual Osa, oratoriul *Messiah* de G.F. Händel. Succesul acestui eveniment a avut mari ecouri în întreaga Spanie, care pe atunci, încă, foarte vag cunoștea despre așa o țară precum Republica Moldova. Corul condus de I. Stepan, nu doar o dată, a făcut ca numele țării noastre să fie auzit și cunoscut în Spania.

O altă latură a activității concertistice pe arena internațională se raportează la participarea Corului la montarea spectacolelor de opera în integru, dar și a scenelor operistice separate, precum și prezentarea altor genuri de formă mare. Astfel, în perioada anilor 2006-2015, au fost întreprinse turnee în orașele din Elveția (Berna, Lugano, Lausanne, Sion, Zurich, Basel); Franța (Nice, Peynier); Marea Britanie (Londra); România (Constanța, Focșani, Mărășești), cu prezentarea operelor *Nabuco* și *Traviata* de G. Verdi, *Barbierul din Sevilla* de G. Rossini, *Tosca* de G. Puccini, cantata scenică *Carmina Burana* de C. Orff, *Requiem* de Gabriel Fauré și multe altele.

Succesul obținut în Elveția a avut continuitate prin realizările artistice din Irlanda, unde *Irland Opera* din Dublin a organizat o serie de proiecte inedite de regizare modernă a operelor clasice. Corul condus de I. Stepan a fost invitat de către Opera irlandeză de două ori consecutiv pentru a contribui la pregătirea și prezentarea operelor *Mazepa* de P.I. Ceaikovski (februarie-martie 2009) și *Macbeth* de G. Verdi (octombrie-noiembrie 2009). Relevantă a fost contribuția dnei I. Stepan care în ambele proiecte a fost numită maestru de cor, pregătind, în întregime, Corul unit, cel al Operei din Dublin și cel de Cameră din Chișinău.

Reușitele obținute pe scară largă prin activitatea cu cele trei colective de performanță, dar și necontenitul devotament pentru artă, dorința de a eleva la o treaptă și mai înaltă cultura corală din țara noastră au determinat pe dirijorul Ilona Stepan să-și înainteze candidatura pentru postul de director artistic și prim-dirijor al Capelei Corale Academice *Doina*.

Astfel, începând cu februarie anul 2013, dânsa, prin concurs avizat, a fost aleasă la conducerea CCAD – formație cu o istorie vastă și unică în țara noastră, prin specificul său de interpretare. Decizia de a conduce acest colectiv coral a fost o mare încercare pentru dumneaei, căci, la momentul respectiv, CCAD întâmpina mai multe probleme, cum ar fi: lipsa unui lider muzical adevărat, repertoriul învechit, vârsta înaintată a coriștilor, lipsa de motivație a acestora din cauza salariilor modeste etc. Toate acestea cereau aplicarea unor măsuri majore. Într-o perioadă scurtă de timp, I. Stepan a reușit să amelioreze situația din cadrul CCAD. Ca rezultat, atât specialiștii cât și publicul larg a depistat unele schimbări esențiale

în sonoritatea capelei, ridicarea nivelului tehnic și interpretativ al ei, însușirea unor programe artistice care n-au fost incluse în repertoriul colectivului anterior. Totodată, sub bagheta I. Stepan au fost readuse la viață partituri demult uitate din literatura muzicală universală, precum: *Messa da Requiem* de G. Verdi, *Казнь Степана Разина* de D. Șostakovici, *Ioan Damaskin* de S. Taneev și multe altele.

Dirijorul I. Stepan a ghidat CCAD pentru pregătirea și implicarea sa în numeroase evenimente organizate atât în țară cât și peste hotarele ei. În R. Moldova colectivul a luat parte la manifestări cu participare națională și internațională, precum Festivalul duetelor de pianiști *Strugure de chihlimbar* (ediția a III-a, 2013), Festivalul Internațional de Muzică *Mărțișor* și *DescOperă* (edițiile 2016, 2017 și 2011). În cadrul Festivalului Național al Muzicii Corale *La izvoare* (2013), oferindu-i-se rolul de invitat special, capela în frunte cu I. Stepan a susținut un recital select de muzică *a cappella*, înalt apreciat de colectivele participante, dar și de organizatorii evenimentului.

Un prilej semnificativ pentru CCAD l-a constituit proiectul de colaborare cu studioul de operă din Luxemburg și anume prezentarea în anul 2013 a operei *Tristan und Isolde* de R. Wagner, mai întâi, la Chișinău, iar apoi la Iași. Pe parcursul anului 2018, CCAD a mai făcut turnee în România, evoluând în cadrul Festivalului Internațional de Muzică *Pastorala* din Focșani, dar și în concertul de Crăciun la pavilionul artistic al Ateneului Român din Iași, ambele evenimente fiind pregătite și prezentate sub bagheta dirijorală a I. Stepan.

O latură importantă în activitatea de conducător, pe de o parte, dar și de administrator, pe de altă parte, este capacitatea dumneai de a combina în mod absolut firesc munca sa cu cele trei colective corale. Cu toate că fiecare dintre ele cunoaște un specific aparte după componența numerică și conform pregătirii profesionale, dar și ca diferență de vârstă, dumneai izbuteste să le mențină pe toate la un nivel superior de pregătire. Mai mult ca atât, în ultimii ani s-a făcut remarcată existența unei legături absolut organice în activitatea acestora, I. Stepan optând pentru conlucrarea corurilor în scopul îndeplinirii comune a anumitor proiecte artistice. Acțiunile de colaborare a colectivelor conduse de dumneai prevăd un viitor promițător al actului de expansiune a artei corale naționale atât în țară cât și peste hotarele ei.

Concluzii

Multitudinea preocupărilor I. Stepan denotă calitățile înalt profesioniste, dar și o puternică voință de a propaga arta corală pe diferite căi, răspândind valorile culturii muzicale naționale într-o arie geografică destul de largă. Prin urmare, profesionalismul dirijorului I. Stepan este mult apreciat în Republica Moldova de către oamenii de cultură și, mai ales, în rândurile muzicienilor de la noi. Colaborări fructuoase s-au produs și cu un număr impunător de muzicieni profesioniști de peste hotare, printre care și dirijori de renume, precum: Pascual Osa, Octav Calleya (Spania), Patrick Strub (Germania), Pierre Migard, Didier Talpain, Christiane Portois (Franța), Marco Zambelli (Italia), Evghenii Buschko (Rusia), Alexandr Anisimov (Belorusia), Andrei Iurchevici și Grigori Penteleiciuc (Ucraina) și alții.

În afara țării I. Stepan s-a expus, în mod prioritar, în spațiul european, dar și în cel euro-asiatic, cu precădere, în Rusia, unde și-a demonstrat performanțele artistice, ducând faima culturii corale din țara noastră în locuri unde, practic, aceasta nu era cunoscută. În acest sens, dânsa a fost, repetat, apreciată cu titlul de *Cel mai bun Dirijor*¹ la Festivalurile Internaționale de Muzică Corală la care a participat cu colectivele sale. Totodată, și acasă în Republica Moldova se bucură de înaltă considerație, primind mai multe onoruri și distincții² din partea autorităților de stat, dar și a celor din sectorul privat.

Panorama realizărilor artistice ale dirijorului I. Stepan poate fi devoalată în mai multe amănunte și din diverse puncte de vedere, însă caracterul ei complex, pe de o parte, dar și restricțiile de spațiu acordat pentru studiul de față, pe de altă parte, fac, practic, imposibilă ilustrarea exhaustivă a acesteia. Prin urmare, subiectul dat își va găsi continuitate în viitoarele cercetări, cuvenite, mai ales, pentru imperiosul

1 2002 – Premiul special pentru *Cel mai bun Dirijor* la Festivalul Internațional al Cântecului Coral Folcloric *Europe and its songs*, ediția a V-a (Barcelona, Spania); 2003 – Premiul special pentru *Cel mai bun Dirijor* la Concursul Internațional de Interpretare a Muzicii Romantice (Vlahovo Brezi, Cehia).

2 2000 – Bursa de Excelență a Fundației *Soros-Moldova* la compartimentul Muzică; 2008 – Titlul onorific *Artistă Emerită*; 2013 – Premiul *G. Musicescu* al Ministerului Culturii R. Moldova; 2018 – Diplomă de gradul I al Guvernului Republicii Moldova.

merit de a releva pluralitatea aspirațiilor artistice materializate de către Ilona Stepan, prin munca sa cu cele trei colective corale de mare valoare pentru cultura țării noastre.

Referințe bibliografice

1. STEPAN, Ilona. O societate în care nu există cultură, nu este o societate. Este doar o mulțime [online]: In: *MobiasBanca: 150 de moldoveni. Descoperim Moldova*: [site]. [accesat 2.05.2019]. Disponibil: <http://mobiasbanca.md/150-de-moldoveni/Ilona-Stepan>.
2. BURLAC, Feodora. Informații din interviul realizat la telefon cu Ilona Stepan la data de 16 oct. 2016, Chișinău, R. Moldova.
3. COBASNEAN, Claudia. Basarabia Românească: Amintiri din Chișinăul interbelic împreună cu Claudia Cobasnean, care s-a născut în România Mare [online]. In: *Dailymofion*: [site]. 2 mart. 2015 [accesat 11 mar. 2019]. Disponibil: http://www.dailymotion.com/video/x2ighc8_.
4. АКСЕНОВА, Л. *Георгий Дмитриевич Стрезев: биограф. очерк*. Кишинев: Инесса, 2003, pp. 83-84.
5. BURLAC, Feodora. Informații din interviul realizat la telefon cu Ilona Stepan la data de 5 dec. 2008 Chișinău, R. Moldova.
6. STEPAN, Ilona. Muzica nu este o profesie, ci un destin. In: *Timpul* [online]. 5 mar. 2012 [accesat 12 apr.2019]. Disponibil: <http://www.timpul.md/articol/ilona-stepan-muzica-nu-este-o-profesie-ci-un-destin-32002.html/>.